

Šutovská Anna¹

VPLYV DANE Z PRIDANEJ HODNOTY NA STAVEBNÝ PODNIK V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

INFLUENCE OF VALUE ADDED TAX FOR CONSTRUCTION ENTERPRISE IN SLOVAK REPUBLIC

Abstract

Evasion of value added tax not only has a direct impact on the economies of the Member States, but also the European Union's budget, as the value added tax is among the EU's own resources. That is why we decided in the context of value added tax to focus mainly on the reverse charge mechanism. It turns out that by using this method it is possible to deal with the vulnerability of the current system of value added tax to fraud.

In the article we dealt with the current legislation of value added tax in the Slovak Republic in the construction sector, where the transfer of tax liability was introduced by 1.1.2016. In the results, we compared the findings of published articles and studies that analyzed the impact of the introduction of reverse charge mechanism on the financial position and the administrative costs of companies. Furthermore, we have identified the pros and cons of the reverse charge mechanism. In the end, we deal with the potential impact of the introduction of the general tax transfer.

Úvod

Daň z pridanej hodnoty (ďalej „DPH“) predstavuje významnú časť verejných príjmov členských štátov Európskej únie². Odkedy sa zaviedla DPH, model jej výberu zostal nezmenený. Tento model je vzhľadom na množstvo zmien, ktoré nastali v technologickom a hospodárskom prostredí, neaktuálny a jeho ďalšie používanie vedie k značným stratám. Daňové úniky v oblasti DPH majú nielen priamy dosah na hospodárstva členských štátov, ale aj na rozpočet Európskej únie, keďže daň z pridanej hodnoty patrí medzi vlastné zdroje EÚ. Daňové podvody navyše ohrozujú fungovanie vnútorného trhu a zabraňujú spravodlivej hospodárskej súťaži.

Preto sme sa rozhodli v rámci dane z pridanej hodnoty venovať predovšetkým **mechanizmu prenesenia daňovej povinnosti**. Ukazuje sa, že použitím tohto spôsobu je možné riešiť zraniteľnosť súčasného systému dani z pridanej hodnoty voči podvodom.

¹ Anna Šutovská, Ing., Mgr., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Ústav manažmentu, Vazovova 5, 812 43 Bratislava

²V roku 2014 DPH tvorila 17 % z príjmov štátnych rozpočtov v EÚ . V Slovenskej republike v roku 2015 DPH tvorila 34 % z celkových príjmov a 52 % z daňových príjmov štátneho rozpočtu (do príjmov štátneho rozpočtu v SR nie sú zahrnuté odvody na sociálne poistenie).

Odvetvie stavebníctva sme sa rozhodli skúmať z dôvodu jeho významnej pozície v národnom hospodárstve³, ako aj z dôvodu, že stavebníctvo patrí k sektorom, v ktorých je najväčšie riziko daňových podvodov na DPH.

Daňová medzera v DPH v členských štátoch Európskej únie

Pojem „daňová medzera“ predstavuje rozdiel medzi skutočne zaplatenou daňou a daňou, ktorá mala byť zaplatená, ak by všetci jednotlivci a podniky priznali svoje aktivity a transakcie správne, v súlade s platnou legislatívou a zámermi legislatívy (tzv. „duch legislatívy“). Daňová medzera je očistená o výsledky kontrolnej činnosti správcu dane (Novyzedlák, Palkovičová, 2012).

Vo veľmi zjednodušenej forme daňová medzera kvantifikuje rozsah daňových únikov. Neznamená to však, že daňová medzera predstavuje len daňové podvody. Daňová medzera vzniká aj v prípade nedostatkov pri priznávaní a výpočte daňovej povinnosti z dôvodu neschopnosti správne interpretovať požiadavky zákona a vypočítať daň (napr. komplikovaná legislatíva a priznania), z neznalosti zákona (daňovník nevie, že má platiť daň) alebo aj na strane daňovej správy (zlé usmernenia a pod.).

Daňová medzera teda môže vzniknúť z dôvodu úmyselného konania s cieľom znížiť daňovú povinnosť alebo neúmyselným konaním vyplývajúcim z neznalosti priznať svoju daňovú povinnosť.

V úhrnnej výške za celú EÚ okrem Cypru a Chorvátska **odhadovaná daňová medzera za rok 2013** bola vo výške **168 biliónov EUR**, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje 15% z teoretickej dane. Z údajov roku 2013 vyplýva, že najnižšiu daňovú medzeru mali štáty Švédsko, Holandsko a Fínsko vo výške 4% a najvyššiu daňovú medzeru malo Rumunsko vo výške 41%, za ním Lotyšsko vo výške 38% **a na treťom mieste je Slovensko s daňovou medzerou vo výške 35%** (BARBONE, L. et al., 2015).

Podľa Hagaru a Gábika (2014) daňová medzera v Slovenskej republike od roku 2009 do roku 2013 bola v rozpätí od 35% do 40%, čo korešponduje s číslami uvedenými v štúdií z roku 2015 okrem roku 2011. Z uvedených čísel vyplýva, že odhadovaná daňová medzera v Slovenskej republike, na ktorej majú podstatný podiel daňové podvody, tvorí približne 50% z vybratej dane. Najviac **rizikovými sektormi** sú veľkoobchod a maloobchod s dopravou a skladovaním, potom nasleduje **stavebníctvo** a tretia oblasť sú odborné, vedecké a technické činnosti (Hagara, Gábik, 2014).

Prenos daňovej povinnosti DPH

Na začiatku bol RCM zavedený do systému DPH iba pri transakciách medzi členskými štátmi, ktorého cieľom bolo zdať tovar alebo služby v štáte ich spotreby. Postupom času sa ukázalo, že vyberaná daň je citlivá na riadny odvod na každom stupni. Intenzita dopadu na štát môže rásť pokiaľ v reľazci dochádza k nadmernému zvyšovaniu ceny komodity alebo ide o komodity s vysokou cenou na jednotku tejto komodity (napr. zlato, mobilné telefóny, počítačové čipy, emisné kvóty...). RCM sa zaviedol aj na vnútroštátne transakcie, pretože ku

³ V roku 2015 tržby v stavebníctve dosiahli 36 % z celkových tržieb v priemysle.

karuselovým podvodom môže dochádzať tak medzi členskými štátmi, ako aj na území jedného štátu. V Smernici o DPH sú uvedené tovary a služby, na ktoré môžu členské štáty uplatňovať vnútroštátny RCM. Následne vo svojich vnútroštátnych predpisoch si členské štáty upravujú, ktoré tovary a služby budú podliehať RCM v tuzemsku.

Ako uvádzajú Svátková a Zídková (2011) v **štandardnom režime** DPH je povinný daň odvieť dodávateľ (poskytovateľ) plnenia. Ak je príjemca plnenia tiež platiteľom dane, má nárok na odpočet, ak splní zákonom stanovené podmienky. Dodávateľsko-odberateľská operácia je tak neutrálna z pohľadu štátu, nie však z pohľadu zúčastnených osôb (viď schéma č.1). **„Kritické miesto“ štandardného mechanizmu spočíva v tom, že povinnosť odvieť daň na jednej strane a právo uplatniť nárok na odpočet na druhej strane je rozdelená medzi dve rôzne osoby.**

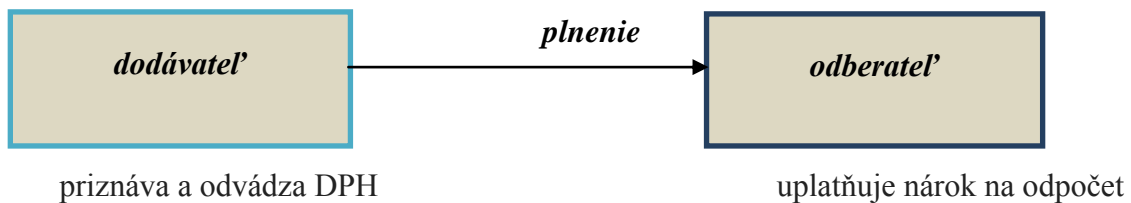

Schéma 1: Štandardný režim odvedenia dane medzi dvomi platiteľmi dane

Zdroj: Svátková, Zídková (2011)

Podstata **režimu reverse-charge** je jednoduchá. Dodávateľovi nevzniká žiadna daňová povinnosť, pretože prenesie daňovú povinnosť na prijímateľa plnenia, ktorý musí byť platiteľom dane. Príjemca plnenia je osobou povinnou platiť DPH do štátneho rozpočtu a zároveň pri splnení podmienok ustanovených zákonom má nárok na odpočet dane. Ako uvádzajú Svátková a Zídková (2011) dodávateľsko-odberateľská transakcia je opäť neutrálna z pohľadu štátneho rozpočtu a v tomto prípade aj pohľadu zúčastnených strán. **Tento postup tak odstraňuje slabinu štandardného režimu, odvedenie dane aj uplatnenia nároku na odpočet sa koncentruje k jednej a tej istej osobe.**

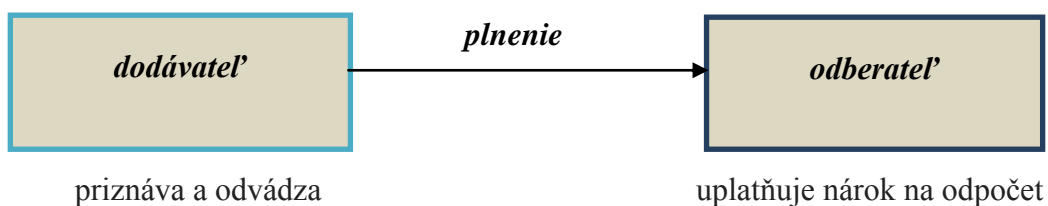

Schéma 2: RCM medzi dvomi platiteľmi dane

Zdroj: Svátková, Zídková (2011)

Členské štáty, ktoré využívajú možnosť aplikácie prenosu daňovej povinnosti v stavebnom sektore

V tabuľke uvádzame prehľad zavedenia RCM v jednotlivých členských štátoch EÚ podľa článku 199 Smernice o DPH. **Väčšina ČŠ okrem Cypru, ČR, Litvy a Malty, ktoré implementovali RCM v stavebníctve vrátane opráv, čistenia, údržby, zmien**

a demolačných služieb ho implementovala aj na prenájom zamestnancov poskytujúcich tieto služby⁴. Pre všetky ostatné sektory menej ako polovica ČŠ implementovala RCM. V rámci stavebných prác, na ktoré sa vzťahuje RCM sú zahrnuté aj opravy, čistenie, údržba, prestavby a demolačné práce, poskytnutie zamestnancov v režime RCM sa týka iba týchto prác. Dodanie nehnuteľnosti v RCM sa uplatňuje iba v prípade, že ide o nehnuteľnosti, ktorých dodanie je oslobodené podľa vnútroštátnej úpravy v zákone o DPH a platiteľ využije možnosť danú zákonom a predá uvedenú nehnuteľnosť bez oslobodenia od dane. Česká republika od 1.1.2016 tiež uplatňuje RCM na tieto dodania. Z uvedeného prehľadu vyplýva, že osem členských štátov vôbec nevyužilo možnosť, ktorú im dáva Smernica o DPH a neaplikovali RCM v stavebníctve a pri predaji nehnuteľností, konkrétne Belgicko, Bulharsko, Dánsko, Grécko, Luxembursko, Poľsko, Rumunsko a Veľká Británia. Naopak deväť členských štátov využilo všetky položky, na ktoré je možno aplikovať RCM týkajúce sa stavebného sektora a nehnuteľností, konkrétne Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Maďarsko, Nemecko, Portugalsko, Slovinsko, Španielsko a Taliansko.

Členský štát	Stavebné práce	Poskytnutie zamestnancov	Dodanie nehnuteľností
Belgicko			
Bulharsko			
Cyprus	X		
Česká republika	X		
Dánsko			
Estónsko			X
Fínsko	X	X	
Francúzsko	X	X	
Grécko			
Holandsko	X	X	X
Chorvátsko	X	X	X
Írsko	X	X	X
Litva			X
Lotyšsko	X		
Luxembursko			
Maďarsko	X	X	X
Malta	X		
Nemecko	X	X	X
Poľsko			
Portugalsko	X	X	X
Rakúsko	X	X	
Rumunsko			

⁴ V SR bol zavedený RCM v stavebníctve od 1.1.2016

Slovensko			X
Slovinsko	X	X	X
Španielsko	X	X	X
Švédsko	X	X	
Taliansko	X	X	X
Veľká Británia			

Tabuľka 1: Implementácia RCM v ČŠ podľa sektorov

Zdroj: Európska komisia 2014

Prenos daňovej povinnosti pri dodaní stavby a stavebných prác v SR

Slovenská úprava DPH je obsiahnutá v Zákone č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej „Zákon o DPH“).

Prenos daňovej povinnosti na príjemcu plnenia sa týka **vybraných tovarov a služieb, ak miesto ich dodania je v tuzemsku a dodanie sa realizuje medzi dvoma platiteľmi dane**, t.j. dodávateľ tovaru alebo služby je registrovaným platiteľom dane v SR a kupujúci alebo príjemca služby (odberateľ) je tiež registrovaným platiteľom dane v SR. Legislatívne je RCM medzi tuzemskými platiteľmi dane upravený v odsekoch 10 až 12 v § 69 Zákona o DPH. My sa budeme zaoberať iba ustanoveniami, ktoré sa týkajú nehnuteľností a stavebných prác. V odseku 12 písm. c) je uvedené, že platiteľ, ktorý je príjemcom plnenia od iného platiteľa, je povinný platiť daň vzťahujúcu sa na dodanie nehnuteľnosti alebo jej časti v tuzemsku, ktorú sa dodávateľ rozhodol zdaniť podľa § 38 ods. 1.

Zuziková (2014) uvádza, že ide o prípady, keď dodávateľ využije možnosť voľby zdaniť nehnuteľnosť uvedenú v § 38 ods. 1, ktorá inak má byť podľa tohto ustanovenia dodaná s oslobodením od dane (zároveň ustanovenia § 38 ods. 1 umožňuje dodávateľovi rozhodnúť sa pre zdanenie nehnuteľnosti). Prenos zaplatenia dane na kupujúceho sa nemôže uplatniť na dodanie stavby príp. časti stavieb (byty, nebytové priestory), ak tieto podliehajú dani na výstupe z dôvodu, že neuplynulo viac ako 5 rokov od kolaudácie predávaných nehnuteľností. V takomto prípade je povinný platiť DPH dodávateľ a povinnosť platiť daň sa neprenáša na kupujúceho. Výnimkou je dodanie nehnuteľnosti (stavby alebo časti stavby) pri ďalšom zákonnom prenose t.j. pri nútenom predaji nehnuteľnosti (ods. 12 písm. d)) a pri predaji nehnuteľnosti v rámci výkonu záložného práva alebo v rámci výkonu zabezpečovacieho prevodu práva (ods. 12 písm. e)), kedy sa prenáša povinnosť platiť DPH na kupujúceho.

V prípade podľa ods. 12 písm. c) by dodávateľ mal kupujúceho upozorniť na to, že využil možnosť zdanenia nehnuteľnosti, ak táto skutočnosť nie je priamo uvedená v zmluve o prevode nehnuteľnosti. Kupujúci by mal mať o RCM informáciu aj z faktúry, pretože údaj o prenose daňovej povinnosti je povinný údaj podľa § 74 ods. 1 písm. k) (platí od 01.01.2013). Cieľom zavedenia povinného prenosu odvedenia dane z predaja nehnuteľnosti na kupujúceho je zabrániť daňovým podvodom. V praxi často dochádzalo k zneužívaniu ustanovenia § 38 odsek 1, keď dodávateľ využil možnosť zdanenia podľa tohto ustanovenia a vystavil faktúru s DPH, ktorú však neodviedol, a na druhej strane si kupujúci uplatnil nárok na odpočet DPH.

V Zákona o DPH je transponované od 1.1.2016 v § 69 odsek 12 písm. j) ustanovenie týkajúce sa RCM na kupujúceho v stavebnom sektore, ktoré umožňuje Smernica o DPH členským štátom v článku 199. Prenos daňovej povinnosti na príjemcu, platiteľa DPH, sa uplatní:

- pri dodaní stavebných prác, ktoré patria do sekcie F osobitného predpisu⁵,
- pri dodaní stavby alebo jej časti na základe zmluvy o dielo alebo obdobnej zmluvy, ktorá patrí do sekcie F osobitného predpisu,
- pri dodaní tovaru s montážou a inštaláciou, ak inštalácia alebo montáž patrí do sekcie F osobitného predpisu.

V uznesení Výboru Národnej rady SR pre financie a rozpočet č. 452 z 3.9.2015 je uvedené, že cieľom zavedenia tuzemského samozdanenia stavebných prác je riešenie nepriaznivej ekonomickej situácie týkajúcej sa platobnej neschopnosti odberateľov a súčasne eliminácia daňových podvodov v sektore stavebníctva.

Zavedenie RCM na stavebné práce, z dôvodu nejednoznačnosti určenia kódu CPA pri mnohých stavebných prácach, spôsobilo výraznú právnu neistotu u podnikateľov v stavebnom sektore a zvýšené administratívne náklady.

V prípade, že platiteľ DPH nesprávne zatriedi stavebné práce, ktoré dodáva platiteľovi DPH a vyfakturuje ich s DPH, pričom správne mali byť fakturované bez DPH, tak odberateľ nemá nárok na odpočet dane. Správca dane pri kontrole odberateľovi, príjemcovi plnenia, neuzná nárok na odpočet a vyrubí mu, v súlade s novelizovaným Daňovým poriadkom, pokutu vo výške 10 % p. a..

Finančné riaditeľstvo, v snahe pomôcť podnikateľom, na svojej internetovej stránke zverejnilo Prehľad činností zatriedených podľa štatistickej klasifikácie produktov podľa činnosti (CPA), ktorý každý týždeň aktualizuje (Finančné riaditeľstvo SR, 2016). Častá aktualizácia a opravy pôvodných zatriedení spôsobuje skôr opačný efekt, zvyšuje neistotu v správnosti zatriedenia u podnikateľov. Podľa nášho názoru, táto právna neistota by sa dala veľmi jednoducho vyriešiť. A to podobnou legislatívnou úpravou ako v ČR, ktorú navrhovala Slovenská komora daňových poradcov v rámci pripomienkového konania k návrhu zákona. Konkrétne ide o doplnenie jednej vety, ktorou by sa zaviedla právna fikcia. Táto právna fikcia umožní riešiť sporné situácie, kde nie je úplne zrejmé, vzhľadom na charakter plnenia, či sú splnené podmienky na uplatnenie RCM. V Zákone o DPH v ČR je právna fikcia uvedená v § 92e ods. 2. Z tohto ustanovenia vyplýva, že v prípade, kedy platiteľ, ktorý poskytol stavebné a montážne práce, a v súvislosti s týmito prácami uskutočnil zdaniteľné plnenie, pri ktorom aplikoval režim RCM a príjemca plnenia tento doklad akceptoval, koná príjemca plnenia v zhode s poskytovateľom plnenia.⁶

Problémy s určením režimu platenia dane nastávajú aj v situáciách, ak v rámci jedného zmluvného vzťahu je predmetom dodania viacero plnení, z ktorých časť patrí do sekcie F klasifikácie CPA a časť nepatrí do sekcie F klasifikácie CPA. To znamená, že podnikatelia musia analyzovať, či ide o jedno zložené plnenie, ktoré zahŕňa hlavné a vedľajšie

⁵ Nariadenie Komisie EÚ č. 1209/2014 z 29. októbra 2014, ktorým sa zavádza nová štatistická klasifikácia produktov činností (CPA)

⁶ Uvedené ustanovenie je vo vládnom návrhu novely Zákona o DPH s účinnosťou od 1.1.2017.

plnenie alebo ide o viaceré odlišné nezávislé plnenia. Ako je uvedené v Metodickom pokyne Finančného riaditeľstva SR (2015) z judikatúry SD EÚ vyplýva, že o jedno plnenie ide vtedy, keď jeden alebo viaceré prvky tvoria hlavné plnenie, kým ostatné prvky predstavujú vedľajšie plnenie, ktoré podliehajú rovnakému daňovému režimu ako hlavné plnenie. Vedľajšie plnenie nie je pre zákazníka cieľom, ale je iba prostriedkom lepšieho využitia hlavného plnenia. Daňový režim sa uplatní podľa charakteru hlavného plnenia:

- ak hlavné plnenie patrí do sekcie F klasifikácie CPA, tak sa uplatní RCM,
- ak hlavné plnenie nepatrí do sekcie F klasifikácie CPA, tak sa neuplatní RCM,
- ak pôjde o viaceré nezávislé plnenia, tak režim každého plnenia sa posúdi osobitne.

Pre názornosť uvádzame nasledujúci príklad.

Príklad

Platiteľ SK1 uzavrel zmluvu o dielo s platiteľom SK2, ktorej predmetom bola oprava kotla v administratívnej budove. Súčasťou predmetu plnenia bola okrem samotnej opravy kotla aj jeho revízia kotla, zaškolenie obsluhy. Aký daňový režim sa uplatní pri tomto dodaní?

Riešenie

V tomto prípade ide o zložené plnenie, kde hlavné plnenie je oprava kotla a vedľajšie plnenia sú revízia, školenie obsluhy. Oprava kotla patrí do subkategórie 43.22.12 klasifikácie CPA - Inštalácie výhrevných, ventilačných a klimatizačných zariadení.

Na celú dodávku sa uplatní RCM, aj napriek tomu, že vedľajšie plnenia nepatria do sekcie F štatistickej klasifikácie CPA.

Metodika práce

Článok je spracovaný na základe rešerše literatúry a zákonov, ktoré sa zaoberajú prenosom daňovej povinnosti. V rámci výsledkov sme porovnali závery publikovaných článkov a štúdií, ktoré analyzovali dopady zavedenia prenosu daňovej povinnosti na firmy.

Výsledky práce

Vplyv na finančnú pozíciu firiem

Zo štúdie vypracovanej Európskou komisiou (Európska komisia, 2014) vyplýva, že implementovanie RCM môže spôsobiť tieto zmeny v CF:

1. Dodávateľ neodvádza DPH pri dodávkach, ktoré podliehajú RCM, pretože odberateľ sa „samozdaní“ vo svojom daňovom priznaní. To znamená, že dodávateľ nemôže profitovať z toho, že má na svojom účte k dispozícii finančné prostriedky od odberateľa pred zaplatením dane za predpokladu, že lehoty splatnosti sú také, že dodávateľ má k dispozícii peniaze na účte pred platením dane.
2. Na druhej strane spoločnosť pri RCM nakupuje tovar a služby bez dane a vo svojom daňovom priznaní z týchto nákupov daň odvedie, aj si odpočíta, čo má neutrálny vplyv na CF. Ak odberateľ má s dodávateľom dohodnuté, také lehoty splatnosti, že najprv

musí zaplatiť faktúru a potom si odpočíta zaplatenú DPH v daňovom priznaní, tak profituje pri zavedení RCM mechanizmu.

3. Vo všeobecnosti firmy produkujú pridanú hodnotu. Preto je malá pravdepodobnosť, že výhoda zo zníženia platieb dodávateľom prevýši zníženie príjmov od odberateľov. Napriek tomu v niektorých spoločnostiach to môže byť naopak.

S uvedeným záverom nesúhlasíme, pretože predpoklad, že dodávateľ má od odberateľov na účte peniaze v čase, keď platí daň, je splnené zvyčajne iba v maloobchode, kde sa realizuje predaj v hotovosti. Hlavne v prípade stavebného sektora toto tvrdenie platí s malou pravdepodobnosťou.

Záver štúdie (Európska komisia, 2014)

V závere štúdie bolo uvedené, že 75% respondentov /27 z 35/ odpovedalo, že súčasne domáce RCM povinnosti nespôsobujú žiadne bremeno, čo sa týka CF, a preto neboli zahrnuté do analýzy. Zo šiestich analyzovaných 1 MSP odpovedal, že RCM mal pozitívny vplyv a u 3 firiem bol negatívny vplyv na CF. Vzorka bola malá, takže nie je možné generalizovať tieto závery, k tomu je potrebný väčší počet respondentov.

Zavedenie RCM mechanizmu v niektorých krajinách EÚ spôsobuje dodatočnú finančnú záťaž pre podnikateľov. Napríklad v Taliansku, pre intrakomunitárne dodávky špecifických kategórií tovarov, ako sú dopravné prostriedky, mobilné telefóny, osobné počítače, živé zvieratá, čerstvé mäso, talianska DPH legislatíva požaduje, aby platiteľ DPH predložil daňovému úradu bankovú záruku. Banková záruka musí byť poskytnutá pred dodaním tohto tovaru na obdobie 3 rokov od jej poskytnutia. Navyše banková záruka musí byť poskytnutá vo výške predpokladaného obratu platiteľa z predaja týchto tovarov, najmenej 50 000 €.

Podľa Svátkovej a Zídkovej (2011) zavedenie RCM bude mať vplyv na finančnú pozíciu firiem. Zmena bude, podľa nich, záležať predovšetkým na oblasti podnikania daného platiteľa a na jeho pozícii vo výrobnom a distribučnom reťazci.

Podľa Grásgrubera et al. (2013) pre platiteľov DPH má RCM vplyv na CF, tak pre príjemcu, ako aj pre poskytovateľov týchto plnení. RCM má pozitívny dopad na peňažné toky u platiteľov, ktorí žiadajú úplný alebo čiastočný nárok na vrátenie DPH (vykážu nadmerný odpočet). Ako uvádzajú pozitívny efekt má implementácia RCM na CF na strane príjemcu hlavne u štvrtročných platiteľov DPH. Ak zdaniteľné plnenia bolo realizované na začiatku januára v súlade s predpismi platnými do konca roka 2011, príjemca musel zaplatiť DPH dodávateľovi, ale uplatniť právo na odpočítanie dane si mohol až v daňovom priznaní za prvý štvrtrok (t. j. najneskôr 25. apríla). Možný nadmerný odpočet mu bol vrátený správcom dane v lehote 30 dní od termínu na podanie daňového priznania, a tak vrátenie DPH bolo realizované najskôr až v máji.

Ďalej uvádzajú dopad RCM na CF rôznych typov stavebných spoločností⁷:

Stavebná firma bez subdodávok

Tento typ stavebnej spoločnosti nakupuje materiál a stavebné práce realizuje pomocou vlastných zamestnancov, stavebné práce fakturuje prevažne platiteľom DPH. Po zavedení

⁷ V ČR bol RCM na stavebné práce uzákonený od 1.1.2012.

RCM táto stavebná spoločnosť na výstupe bude mať minimálnu DPH z dôvodu, že takmer celý výstup bude v RCM. Na vstupe bude odpočet DPH z nakúpených materiálov. To znamená, že spoločnosť, ktorá pred zavedením RCM mala prevažne daňovú povinnosť, po zavedení RCM bude väčšinou v nadmernom odpočte, ktorý bude musieť financovať z vlastných zdrojov, ak nadmerný odpočet bude vrátený po úhrade faktúr dodávateľom. Podľa Grásgrubera et al. (2013) možno pre tento typ spoločnosti je zavedenie RCM **nevýhodné**.

Dovoľujeme si upozorniť, že autori nebrali do úvahy zádržné, ktoré je pri stavebnej činnosti obvyklé. Zádržné tvorí zvyčajne 10% z fakturácie, pričom DPH sa musí odvieť pri dodaní stavby. To znamená, že v zádržnom je zahrnutá 20% DPH, ktorú platiteľ musí odvieť pri dodaní, avšak uhradená bude zvyčajne až po uplynutí záručnej doby, ktorá je obvykle dvojročná. V prípade RCM bude zádržné bez DPH, to znamená o 16,67% nižšie.

Ďalej autori uvádzajú, že v prípade, že odberateľmi budú neplatitelia DPH, tak zavedenie RCM nebude mať vplyv na túto spoločnosť, a teda vplyv na CF bude **neutrálny**.

Stavebná firma so subdodávkami

Tento typ stavebnej spoločnosti realizuje stavebné práce formou subdodávok, to znamená, že na vstupe má nižší nákup materiálu. Pred zavedením RCM spoločnosť mala väčšinou daňovú povinnosť. Celý výstup bol realizovaný s DPH a z nákupov materiálov a stavebných prác od platiteľov DPH bol uplatňovaný odpočet. Po zavedení RCM výstup v prípade fakturácie iba platiteľom DPH bude nulový a na vstupe všetky subdodávky stavebných prác od platiteľov DPH budú tiež v režime RCM. Grásgruber et al. (2013) uvádzajú, že pre tento typ spoločností má zavedenie RCM **pozitívny** vplyv na CF.

Podľa nášho názoru uvedené platí za predpokladu, že lehoty splatnosti pohľadávok sú dlhšie ako lehota na zaplatenie dane, pretože pred zavedením RCM by firma financovala svoju daňovú povinnosť z vlastných zdrojov.

Stavebná firma so subdodávkami a dodaniami neplatiteľom

Tento typ stavebnej spoločnosti nakupuje subdodávky od neplatiteľov DPH, to znamená, že odpočet na vstupe je iba z nákupu materiálu a práce fakturuje neplatiteľom DPH. Pre tento typ stavebnej spoločnosti zavedenie RCM nemá vplyv na CF, pretože žiadne dodávky na vstupe, ani na výstupe nebudú realizované v RCM. Takže dopad RCM na CF spoločnosti bude **neutrálny**.

Dopad na administratívne náklady

Zo záverov vyššie uvedenej štúdie a článkov vyplýva, že zavedenie RCM spôsobuje zvýšenie administratívnych nákladov. V prípade MSP, počiatočné náklady spojené hlavne s úpravou účtovných programov nie sú také vysoké ako u veľkých spoločnosti, kde softwarové úpravy sú rozsiahlejšieho charakteru. Pokiaľ ide o opakujúce sa náklady, tak pri nich je situácia opačná. MSP zvyčajne majú vyššie opakujúce sa náklady ako veľké spoločnosti. Uvedené je zapríčinené tým, že v MSP nemajú mnohé operácie automatizované a musia mnohé kontroly robiť ručne.

Administratívne povinnosti, ktoré majú podnikatelia po zavedení RCM vo všeobecnosti pozostávajú zo špeciálneho reportu, ktorý sa zasiela spolu s daňovým priznaním. (V SR tzv. kontrolný výkaz) a údaj na faktúre (v SR – prenesenie daňovej povinnosti). Avšak

v dvanástich ČŠ sú zákonom nariadené ďalšie povinnosti. Napríklad Veľká Británia zaviedla formulár - zoznam predajov podliehajúcich RCM (tzv. RC sales list), ktorý musí byť vyhotovený dodávateľom poskytnutých tovarov a služieb (obdobný zoznam má aj ČR).

Správne zaradenie plnenia do kategórie podliehajúcej RCM

Zložitosť RCM spočíva v pochopení rozsahu RCM, napr. v určení ktoré dodávky podliehajú RCM a ktoré nie. Ako je uvedené v štúdiu Európskej komisie (2014) reprezentanti z rôznych ČŠ zdôraznili, že nie je jednotnosť v klasifikácii tovarov a služieb, ktoré sú predmetom RCM v ČŠ. Uvedené je z dôvodu rôznych implementácií RCM v rôznych jurisdikciách a rozdieloch v systéme, ktoré používajú daňové úrady na identifikáciu tovarov a služieb, ktoré podliehajú RCM. Táto skutočnosť je zhoršovaná často nejasnými metodickými usmerneniami k DPH. Výsledkom čoho je, že podnikatelia musia vyvinúť značné úsilie na identifikáciu tovarov a služieb, ktoré spadajú pod režim RCM. Zároveň to zapríčiňuje zmätočné výsledky a dodatočný čas strávený v komunikácii s daňovými autoritami. Problém je horší v MSP, ktoré často nedisponujú vhodným programovým vybavením, ktoré by uľahčilo uplatňovanie RCM pri identifikácii tovarov a služieb, ktoré podliehajú RCM. Niektorí podnikatelia uviedli, že si neboli istí, či vôbec musia uplatňovať RCM a toto vytvára dodatočnú neistotu pre ich podnikanie a podnikanie ich obchodných partnerov. V tomto ohľade, reprezentant stavebného sektora z Holandska zdôraznil znepokojenie s aktuálnou aplikáciou RCM z dôvodu, že spoločnosť trávi značné množstvo času v komunikácii s daňovým úradom.

Podľa Grásgrubera et al. (2013) praktickým problémom, v prípade stavebných a montážnych prác, je definícia tých prác, ktoré budú v prenose daňovej povinnosti, pretože odkaz na číselný kód klasifikácie produkcie (CZ-CPA) uvedený v Zákone o DPH v ČR nie je úplne vyčerpávajúci a v praxi môže dochádzať k nejasnostiam, či konkrétne práce má zdaňovať dodávateľ, alebo odberateľ. Nesprávne rozhodnutie o použití RCM môže byť riskantné pre obidve strany. Pokiaľ je plnenie nesprávne zdanené dodávateľom, tak odberateľ nemá nárok na odpočet. Keď plnenie nesprávne zdaní príjemca, môže byť daň na výstupe domeraná platiteľovi, ktorý plnenie poskytol⁸.

Zamedzenie daňovým podvodom

Aplikácia RCM bola použitá ako nástroj na zrušenie medzery v daňovom systéme. Napríklad, vo Veľkej Británii bol z tohto dôvodu zavedený RCM pre telekomunikácie (mobilné telefóny) a pre banky (obchodovanie s CO² emisiami). Európska komisia prijala pozitívnu spätnú väzbu od respondentov z Veľkej Británie, ktorí zdôraznili, že sú spokojní s implementáciou RCM v sektoroch, kde DPH podvody sú problematické (Európska Komisia, 2014).

Avšak niektoré firmy tvrdili, že RCM je užitočný iba krátkodobo, pokiaľ uvedené ustanovenie v zákone neodstráni podvody z ekonomiky alebo podvodníci nebudú dosiahnutí.

⁸ Novela Zákona o DPH v ČR platná od 1.1.2013 odstránila uvedený problém uzákonením právnej fikcie (viď kapitola 3.1.).

Dodržiavanie RCM pravidiel zapríčiňuje rozšírenie, resp. presun podvodov do ďalších sektorov, resp. krajín. Dánsky podnikateľ uviedol, že RCM v ich krajine bol zavedený z dôvodu implementácie v Nemecku a UK, a nie ako riešenie existujúcich problémov s daňovými podvodmi. Implementácia tohto pravidla spôsobila všeobecný zmätok u dánskych podnikateľov a niektorí malí podnikatelia sa museli povinne registrovať pre DPH (Európska Komisia, 2014).

Podľa Grásgrubera et al. (2013) zavedenie RCM nemá vplyv na zlepšenie výberu DPH, resp. zníženie nedoplatkov, pretože podvody sa presunú do iných odvetví. Daňové nedoplatky v ČR boli v rokoch 2011 a 2012 v absolútnej aj percentuálnej výške vyššie ako v predchádzajúcich rokoch. Ďalej uvádzajú, že zavedenie RCM vôbec nepostihuje tých platiteľov dane, ktorí nevystavia doklad pre občana za poskytnutie stavebných prác, čo je v tomto odvetví bežná prax.

Svátková a Zídková (2011) uvádzajú, že ďalším problémom je nedostatočná harmonizácia v rámci EÚ. V súčasnosti uplatňujú členské štáty RCM na rôzne druhy tovarov a služieb a rôznym spôsobom, ďalej sú používané rôzne cenové limity, od ktorých sa RCM použije, ČŠ používajú rôzne hlásenia... Z toho vyplýva, že podvodné praktiky sa môžu presúvať nielen na iné tovary a služby, ale aj do iných ČŠ, kde RCM nebol zavedený. Ako ďalej uvádzajú podvody sú pravdepodobne realizované pomerne úzkou skupinou platiteľov, a preto zavedenie RCM ovplyvňujúce široké vrstvy platiteľ nie je možné považovať za primerané a zodpovedajúce opatrenie.

Výhody prenosu daňovej povinnosti

Svátková a Zídková (2011) uvádzajú, že princíp RCM má nepochybne veľký potenciál v boji proti daňovým podvodom a v mnohých krajinách sa osvedčil. Dôvodom je, že nárok na odpočet a odvedenie súvisiacej dane sa výstupe sú koncentrované u jedného platiteľa. Tým je prakticky vylúčená možnosť „zmiznutia“ niektorého článku v reťazci bez toho, aby bola zaplatená daň na výstupe a ďalším článkom reťazca uplatnený nárok na odpočet tejto dane.

Ďalšie výhody prenosu daňovej povinnosti

- Pri prenose daňovej povinnosti na výstupe, v prípade platobnej neschopnosti odberateľa, podnik nebude platiť DPH do štátneho rozpočtu z vlastných prostriedkov.
- Pri prenose daňovej povinnosti na vstupe, nie je riziko ručenia za daň⁹ zo strany odberateľa. To znamená, že nie je riziko, že by ak dodávateľ neodviedol DPH do štátneho rozpočtu, tak by ju musel uhradiť odberateľ.
- Eliminácia rizika podvodu, čo má nielen pozitívny vplyv na štátny rozpočet z dôvodu vyššieho výberu dane, ale aj na podnikateľov z dôvodu menšieho počtu daňových kontrol.

Nevýhody prenosu daňovej povinnosti

⁹ Za podmienok uvedených v § 69 ods. 14 a §69b Zákona o DPH v SR odberateľ ručí za daň, ktorú neodvedie do štátneho rozpočtu jeho dodávateľ.

Väčšina autorov (Grásgruber et al., 2013, Svátková a Zídková, 2011) uvádza, že jedna z najväčších nevýhod RCM je vysoká administratívna náročnosť pre platiteľa aj pre správcu dane. Systém napríklad vyžaduje zasielanie nových súhrnných hlásení. **S týmto tvrdením nesúhlasíme**, pretože uvedené hlásenia (tzv. kontrolné výkazy) sa v mnohých členských štátoch zaviedli ako komplexné hlásenia na všetky zdaniteľné plnenia na vstupe aj výstupe bez ohľadu, či spoločnosť realizuje transakcie v RCM.

Ako uvádzajú Svátková a Zídková (2011) za nevýhodu RCM možno považovať, že celá daň na výstupe z konečnej ceny plnenia je odvádzaná až posledným platiteľom v reťazci, ktorý dodáva tovar alebo služby neplatiteľovi. U tohto posledného článku reťazca sa kumuluje daňová povinnosť a pokiaľ sa tento platiteľ dostane do zlej finančnej situácie, tak je výber dane do štátneho rozpočtu ohrozený.

Zo zistení uvedených v štúdií vyplýva, že okrem zvýšených administratívnych povinností, ktoré vznikajú zavedením RCM, oslovené spoločnosti poukazovali na nedostatok jednotnosti v pravidlách uplatňovania RCM aj pri daňových kontrolách.

Ďalšie nevýhody prenosu daňovej povinnosti

- Zvýšená administratívna záťaž s určením, či nákup a predaj tovarov a služieb podlieha prenosu daňovej povinnosti.
- Nejednoznačná právna úprava spôsobuje právnu neistotu u podnikateľov.
- V prípade nadmerných odpočtov zvýšená pravdepodobnosť daňovej kontroly a s ňou súvisiace riziko neprimeranej dĺžky daňovej kontroly. Neprimeraná dĺžka kontroly môže zapríčiniť, pri vyšších nadmerných odpočtoch, nedostatok finančných prostriedkov.

Záver

Grásgruber et al.(2013) uvádzajú, že jedno z možných riešení je aplikovať RCM **na všetky transakcie medzi platiteľmi dane**, čo samozrejme by znamenalo fundamentálnu zmenu Smernice o DPH a Zákona o DPH v ČR.

Svátková a Zídková (2011) tento názor potvrdzujú a uvádzajú, že z hľadiska jednoduchosti systému by RCM, pokiaľ bude rozhodnuté, že je správnym nástrojom v boji proti daňovým podvodom, mal **byť uplatnený na všetky plnenia vo všetkých ČS EÚ**. Množstvo výnimiek vždy komplikuje dodržiavanie pravidiel pre platiteľov aj kontrolu zo strany správcu dane.

Oslovené spoločnosti v štúdií (Európska komisia, 2014) tiež uviedli, že v prípade zavedenia RCM na všetky tovary a služby je dôležité harmonizovať pravidlá, vytvoriť jednoduchý model a zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie pri daňových kontrolách. Situáciu zhoršujú často nejasné rozdiely v metodických usmerneniach jednotlivých finančných úradov v členských štátoch a existencia rôznych hraníc (prahov) vykazovania údajov. Používanie jednoduchých a jednotných kritérií je alternatívne riešenie a možno efektívnejšie ako všeobecný RCM.

Zavedenie všeobecného systému prenosu daňovej povinnosti na všetky transakcie medzi platiteľmi DPH, by prinieslo nielen ekonomický prínos pre podniky, ale aj zásadne by

obmedzili daňové úniky v oblasti DPH. Vzhľadom k tomu, že DPH tvorí významnú zložku daňových príjmov štátnych rozpočtov krajín EÚ, tak táto zmena by mala priamy pozitívny dosah na hospodárstvo členských štátov, aj na rozpočet EÚ¹⁰. Uvedené odporúčanie je v súlade s návrhmi Európskej komisie, ktoré je uvedené v Zelenej knihe o budúcnosti DPH.

Náklady na zabezpečenie súladu s predpismi o DPH sú veľkou administratívnou záťažou pre podniky Európskej únie. Týmto opatrením, by sa výrazne zjednodušil systém výberu dane z pridanej hodnoty, čím by došlo k zníženiu administratívnej záťaže, čo by vo veľkej miere prispelo k zvýšeniu konkurencieschopnosti podnikov, hlavne malých a stredných podnikov.

Použitá literatúra

- [1] BARBONE, L. et al. 2015. *Study to quantify and analyse the VAP Gap in the EU Member States*. [online]. Haag: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, 2015. [cit. 2015.09.10.] Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat_gap2013.pdf
- [2] EURÓPSKA KOMISIA. 2014. *Assessment of the application and impact of the optional 'Reverse Charge Mechanism' within the EU VAT system*. [online]. Brusel: Európska komisia, 2014. [cit. 2015.09.10.] Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/kp_07_14_060_en.pdf. ISBN: 978-92-79-44429-6
- [3] Finančné riaditeľstvo SR. 2015. *Metodický pokyn k prenosu daňovej povinnosti pri dodaní stavebných prác podľa § 69 ods. 12 písm. j) zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty*. [online]. Banská Bystrica: Finančné riaditeľstvo SR, 2015. [cit. 2015.08.10.] Dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Profesionalna_zona/Dane/Metodicke_pokyny/Nepriame_dane/2015/2015.12.08_MP_stavebn_prac.pdf
- [4] Finančné riaditeľstvo SR. 2016. *Prehľad činností zatriedených podľa štatistickej klasifikácie produktov podľa činnosti (CPA)*. [online]. Banská Bystrica: Finančné riaditeľstvo SR, 2016. [cit. 2016.08.10.] Dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Infoservis/Aktualne_informacie/dph/2016/2016.08.15_CPA.pdf
- [5] HAGARA, E. – GÁBIK, R. 2014. *Vyšší výber daní aj v nasledujúcich rokoch*. [online]. Bratislava: Inštitút finančnej politiky MF SR, 2014. [cit. 2015.09.10.] Dostupné na internete: <https://www.finance.gov.sk/LoadDocument.aspx?categoryId=9546&documentId=11207>

¹⁰ V roku 2013 bola daňová medzera v EÚ vo výške 15% a v SR vo výške 35 %. V roku 2014 bol výber DPH v EÚ vo výške 975 902 mil. EUR, v SR 5 021 mil. EUR.

- [6] NOVYSEDLÁK, V.- PALKOVIČOVÁ, J. 2012. *Odhad straty príjmov z dane z pridanej hodnoty*. [online]. Bratislava: Inštitút finančnej politiky MF SR, 2012. [cit. 2015.09.10.] Dostupné na internete: <http://www.finance.gov.sk/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=8181&documentId=7171>.
- [7] SVÁTKOVÁ, S. – ZÍDKOVÁ, H. 2011. *Možnosti a meze principu reverse-charge*. In *Teoretické a praktické aspekty verejných financií* [CD]. Praha: Oeconomica, 2011. 90 s. ISBN 978-80-245-1763-6.
- [8] GRÁSGRUBER, M. – OTAVOVÁ, M. – SEMERÁD, P. 2013. Impacts of the application of the reverse charge mechanism of the value added tax. In *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, ISSN 1211-8516, 2013. zv. 61, č. 7, s. 2133-2141.
- [9] ZUZÍKOVÁ, A. 2014. Zákon o dani z pridanej hodnoty s komentárom. In: *Poradca*, ISSN 1335-1583, 2014, roč. XX, č.5, s. 9-261.